

Original article

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Öğretim Uygulamaları: Bir Meta-Analiz Çalışması ¹

Concept Teaching Applications in Social Studies Teaching:
A Meta-Analysis Study

Ahmet Serdar Şentuna ^a & Yılmaz Geçit ^{b,*}

^aRecep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye

^bDepartment of Turkish and Social Sciences Education, Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye

Özet

Kavram öğretimi günümüz eğitiminin her alanında ve her kademesinde olduğu gibi Sosyal Bilgiler öğretiminde de önemli bir yere sahiptir. Diğer derslerde olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de birçok bilginin öğretimi kavramlar aracılığıyla yapılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi yapılırken çeşitli uygulamalardan yararlanılmaktadır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde etkililik açısından bu dersin kapsamında kullanılan kavram öğretim uygulamalarının tümünü birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kavram öğretiminde kullanılan uygulamaların etkililik derecelerinin meta-analiz yöntemi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda konu ile ilgili detaylı literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması sonucunda ulaşılan çalışmalardan dahil edilme kriterlerine uygun olan 31 çalışma meta-analiz yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda genel etki büyüklüğü değeri 2,05 olarak hesaplanmıştır. Bu değer etki büyüklüğü sınıflandırmaları açısından incelendiğinde büyük etki büyüklüğü düzeyinde yer aldığı görülmektedir. Ulaşılan bu sonuç, Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları kullanılmasının öğrencilerin kavramları öğrenmeleri üzerinde olumlu yönde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin bu ders kapsamında kavram öğretimi sürecinde bu uygulamalardan yararlanmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Kavram Öğretimi, Meta-Analiz.

Abstract

Concept teaching has an important place in Social Studies teaching as well as in every field and level of today's education. As in other courses, the teaching of many information is done through concepts in the Social Studies course. Various applications are used while teaching the concept in the Social Studies course. However, when the relevant literature is examined, no study has been found that deals with all of the concept teaching practices used within the scope of this course in terms of effectiveness. In this study, it is aimed to examine the effectiveness of the applications used in concept teaching within the scope of Social Studies course by meta-analysis method. For this purpose, a detailed literature review was conducted on the subject. Among the studies reached as a result of the literature review, 31 studies that met the inclusion criteria were examined with the meta-analysis method. As a result of the analysis, the overall effect size value was calculated as 2.05. As a result of the analysis, the overall effect

¹Bu çalışma, Ahmet Serdar Şentuna'nın Prof. Dr. Yılmaz Geçit danışmanlığında hazırladığı "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kavram Öğretim Uygulamaları: Bir Meta-Analiz Çalışması" isimli yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Corresponding author:

Yılmaz Geçit, Department of Turkish and Social Sciences Education, Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye.
Email: yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr

size value was calculated as 2.05. When this value is examined in terms of effect size classifications, it is seen that it is at the large effect size level. This result shows that the use of concept teaching practices in Social Studies course has a positive effect on students' learning of concepts. It is recommended that teachers benefit from these practices in the concept teaching process within the scope of this course.

Keywords: Social Studies, Concept Teaching, Meta-Analysis.

Received: 12 November 2022 * **Accepted:** 05 December 2022 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/jsve.2022.511.6>

GİRİŞ

Günümüz eğitim dünyasında bireylerin doğru bilgileri yanlış bilgilerden ayırt etmeleri önem taşımaktadır. Özellikle bilgi edinme sürecine öğrencilerin aktif olarak katılmaları üzerinde durulmaktadır. Mısır (2009), Tuna (2013) ve Yesari (2018) çalışmalarında aktif katılımın önemli olduğunu belirtmektedir. İnsanlar etraflarında bulunan nesneleri düşünmeye ve anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu anlamlandırma işleminin gerçekleşebilmesi için çevrelerinde bulunan nesneleri somutlaştıracak kelimelere ihtiyaç duymaktadırlar. Kavramlar, olayların bilgilerin veya objelerin ortak özelliklerini kapsamına alan bu özelliklerin ortak bir isim ile ifade edilmesini sağlayan sözcüklerdir (Pınar, 2018). Kavramlar bireylerin kendilerini ve etraflarında bulunanları ifade etmek amaçlı kullandığı kelime ve kelime öbekleri demektir (Köksal, 2006). İnsanlar zihinlerinde bulunan düşünceleri de kavramlar aracılığıyla somutlaştırmaktadır. Kavramlar bireylerin hayatını kolaylaştıran en mühim zihinsel teşekküllerdir (Bozkurt, 2018). Çünkü bireyler anlamlandırmadan ifade etmeye kadar tüm dilsel işlemleri kavramlardan yararlanarak yapmaktadırlar.

“Sosyal bilgiler, içerisinde birbirinden farklı disiplinleri barındırıp, öğrenme öğretme sürecinde bu disiplinlere uygun kazanım, beceri ve değer aktarımına dayalı öğretim ve ders programlarının ön plana çıktığı bir çalışma alanıdır” (Koçoğlu ve Aydın, 2017). Sosyal Bilgiler dersi içerisinde barındırdığı farklı disiplinler ile zengin bir içeriğe sahip olmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi bu özelliğinden dolayı kapsamında birçok kavram bulunan bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu derste farklı disiplinlerden kavramların bulunması kavram öğretiminin çeşitli yöntem ve tekniklerle yapılabilmesini kolaylaştırmaktadır.

Bireyler içinde yaşadıkları çevre ile etkileşim halinde olduklarından kavramları bu etkileşimle öğrenebilmektedir. Ancak eğitim süreçleriyle kavramlar doğru ve daha etkili öğrenildiğinden oldukça önem taşımaktadır. Kavram öğretimi öğretilmek istenen kavramların insanların zihinlerinde oluşmasını gerçekleştirmektir (Soylu, 2019). Kavramlar, düşünme ile öğrenmenin meydana geldiği bilişin yapı taşı

oldukları için etkili ve anlamlı öğrenme ortaya çıkmasında önemli yer tutmaktadır (Yılmaz ve Çiviler, 2012). Bu bilgiden hareketle kavramların öğretilecek her şey için temel teşkil ettiği söylenebilir. Her yeni bilgi, önceden kavramsal boyuta ulaşmış olan yapının üstüne yenileri eklenerek öğrenilmektedir (Kılıçaslan, 2021). Öğrenciler tarafından kavramlar yanlış öğrenildiğinde bilgiler de yanlış öğrenilmektedir. Etkili bir öğrenmenin sağlanabilmesi için öğrencilerin kavramları doğru ve eksiksiz bir şekilde öğrenmeleri gerekmektedir. Kavramların öğrenciler tarafından doğru algılanabilmesi için, öğrencilerde gerekli olan ön bilgiler bulunmalı ve öğrenciler kavramlar ile kavramların aralarındaki ilişkileri de düşünebilmelidir (Akbaş, 2013). Bireylerin kavramları öğrenmesi süreci iki aşamada gerçekleşmektedir. Önce Kavram oluşturma, sonra kavram kazanma meydana gelmektedir (Kılıçaslan, 2021). Kavram oluşturma aşamasında kavramların ortak noktalarından hareketle genellemeler yapmak hedeflenirken, kavram kazanmada farklı noktalardan hareketle kavramları doğru bir şekilde öğrenmek hedeflenmektedir (Tural, 2011).

Tüm öğretim alanlarında olduğu gibi kavram öğretimi sürecinde de farklı uygulamalardan yararlanılmaktadır. İlgili literatüre bakıldığında konu ile ilgili çok fazla uygulamanın ortaya atıldığı görülmektedir (Cevher, 2019). Kavram öğretimi alanında bu kadar fazla uygulamanın olması kavramların çok sayıda ve farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Kavram öğretim yöntemleri ile teknikleri söz konusu çevrenin organize edilmesinde yararlanan aktif uygulamalardır (Bozkurt, 2018). Bu uygulamalar öğrencilerin kavramları öğrenmelerine destek olmaktadır. Kavram öğretim uygulamaları kavram ağları, kavram haritaları, kavram bulmacaları, kavram karikatürleri, zihin haritaları, anlam çözümlene tabloları, kavramsal değişim metinleri ve tahmin-gözlem-açıklama şeklinde sıralanabilir. Öğrencilere kavramlar öğretilirken kullanılan bu uygulamalar öğrencilerin kavramları doğru ve eksiksiz olarak öğrenmelerini sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi konusunda yapılmış deneysel çalışmalar mevcuttur. İlgili literatürde bu derse ait kavram öğretimi çalışmaları incelendiğinde özellikle kavram öğretimi ve kavram yanlışları konularında çalışıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kısa (2007), Eryılmaz (2009), Kavak Sayın (2014), Kızıl (2015), Ceylan (2016), Kurt (2018) ve Başak (2019) çalışmalarında bu konular üzerinde çalışmışlardır. Bu çalışmalar incelendiğinde kullanılan kavram öğretim uygulamalarının ve başarı üzerindeki etkilerinin birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Geçmişten günümüze yapılan araştırmalar ile birlikte bilim gelişmiş ve hatta yeni bilim dalları ortaya çıkmıştır. Her alanla ilgili yapılmış birçok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bir alanda üzerinde çalışılmış, bağımsız araştırmalarda genellikle farklı neticelere ulaşılmış olduğu görülmektedir (Akgöz ve diğerleri, 2004). Araştırma sonuçlarının farklı olması genel bir biçimde incelemelere ve farklı sonuçları birleştirerek daha genel sonuçlara ulaşmaya olan ihtiyacı artırmıştır. Böyle bir durumun ortaya çıkması meta-analiz yönteminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Meta-analiz kavramını ilk kez 1976'da Glass kullanmıştır (Şen ve Akbaş, 2016). Meta-analiz bir alanda yapılmış yakın özellikteki

araştırmaların değişik teknikler ile bir araya getirilip tekrar analiz edilmesi ve yeni neticelere ulaşılmasıdır (Bakioğlu ve Göktaş, 2018). Meta-analiz sayesinde farklı sonuçlara sahip çalışmaların verileri tekrar analiz edilebilmekte ve daha genel sonuçlara ulaşılmaktadır. Bir diğer ifadeyle meta-analizin amacı, ele alınan konuda çalışma yapılacağı ana kadar yapılmış tüm çalışmaların neticelerini bir araya getirerek ele almaktır (Aksoy Kürü, 2021). Meta-analiz yöntemi sayesinde aynı konu üzerinde yapılmış çalışmaların verileri bir arada incelenebilmekte ve daha genel neticelere ulaşılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları kullanılarak yapılmış deneysel çalışmalar incelenmiştir. Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim sürecinde farklı uygulamalardan yararlanılmaktadır. Konu ile ilgili literatür incelendiğinde bu ders kapsamında kullanılan kavram öğretim uygulamalarını ele alan çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Ancak çalışmalarda kullanılan kavram öğretim uygulamalarının birbirinden farklı olması genellenebilir sonuçlara ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Literatür incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kavram öğretim uygulamalarını konu alan çalışmalar bulunsa da etkililik açısından bu uygulamaların tümünü ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle konu ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmaların bir araya getirilerek bir bütün olarak incelenmesi gerekmektedir. Bu gerekliliklerden dolayı Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları kullanılarak yapılan deneysel çalışmaların meta-analiz yöntemi ile bir araya getirilerek incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinde:

1. Kavram öğretimi uygulamaları ile ilgili yapılmış olan çalışma sayısının yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Kavram öğretimi uygulamaları ile ilgili yapılmış çalışmaların çalışma türlerine (tez-makale) göre dağılımı nasıldır?
3. Kavram öğretimi uygulamaları ile ilgili yapılmış olan çalışmalarda kullanılan kavram öğretim araçları nelerdir?
4. Kavram öğretimi uygulamaları ile ilgili yapılmış olan deneysel çalışmaların örneklem sayılarına göre dağılımı nasıldır?
5. Kavram öğretimi ile ilgili yapılmış olan çalışmaların örneklemlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
6. Çalışmalarda kullanılan kavram öğretimi uygulamaları gereken öğrenmeyi sağlamada ne kadar etkilidir?
7. Meta-analize dahil edilen çalışmaların etki büyüklüğü değerlerinin etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre dağılımı nasıldır?

Sorularına cevap aranmıştır. Daha önceden yapılan deneysel çalışmaların bir bütün olarak incelenerek daha net sonuçlara ulaşmak hedeflenmiştir. Ayrıca bu konuda alanyazında bulunan eksikliğin giderilmesine katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Eğitimin her alanında olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında da yapılan bilimsel çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çalışma sayılarının fazla olmasının yanı sıra farklı sonuçlara sahip oldukları da görülmektedir. Bu durum çalışmaların bir bütün olarak incelenerek daha genel sonuçlara ve yorumlara ulaşılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gerekliliklerden dolayı bu araştırmada literatür tarama yöntemlerinden biri olan meta-analiz yöntemi kullanılmıştır.

Meta-analizde etki büyüklüklerinin birleştirilerek genel etki büyüklüğü değerinin hesaplanması için farklı modeller mevcuttur. Bu çalışmaya uygunluğu açısından Rastgele Etkiler Modeli kullanılarak genel etki büyüklüğü değeri hesaplanmıştır. Bu model araştırmaların etki değerlerinin farklı farklı olduğunu, bunun nedeninin merkezi eğilim ve çalışma sapmalarından dolayı olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadır (Card, 2012, aktaran Baysal, 2020).

Verilerin Toplanması

Meta-analiz çalışmalarında konu ile ilgili daha önceden yapılmış olan deneysel çalışmaların öntest ve sontest verilerinden yararlanılmaktadır. Başka bir ifade ile deneysel olmayan çalışmalar üzerinde meta-analiz yapmak mümkün olmamaktadır. Bu çalışma için de öncelikle ülkemizde Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları kullanılarak yapılmış deneysel çalışmalara ulaşmak amacıyla literatür taraması yapılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanlarında çalışma konusu ile ilgili anahtar kelimeler aratılarak detaylı tarama yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda bu çalışmaya dahil edilme kriterlerine uygun olduğu düşünülen 5 makale, 23 yüksek lisans ve 3 doktora tezinden oluşan 31 çalışma araştırmaya dahil edilmiştir.

Dahil Edilme Kriterleri

1. Çalışmanın sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılmış olması
2. Çalışmanın kavram öğretim uygulamaları alanında yapılmış olması
3. Çalışmanın deneysel veya yarı deneysel bir çalışma olması
4. Çalışmanın ülkemizde yapılmış olması
5. Çalışmanın içerisinde etki büyüklüğü hesaplamaya olanak sağlayacak ön test ve son test verilerinin bulunuyor olması

Ulaşılan çalışmalar bu kriterlere göre incelenmiş ve kriterlere uymayan çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.

Çalışma Verilerinin Kodlanması

Meta-analiz çalışmalarında, araştırmaya dahil edilmiş çalışmaların öntest ve sontest verilerinin kodlanması gerekmektedir. Kodlanmış olan veriler kullanılarak meta-analiz yapılmakta, etki büyüklükleri ve genel etki büyüklüğü değerleri hesaplanmaktadır. Bu çalışma için toplanan veriler öncelikle Microsoft Excel programında araştırmaya uygun olarak hazırlanan tabloya kodlanmıştır. Verilerin kodlanması yapılmadan önce uzman desteği alınarak tablolar tekrar kontrol edilmiş ve uzman önerileri doğrultusunda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ardından her bir çalışmaya kodlar verilerek araştırma için gerekli verilerin kodlanması yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Meta-analiz çalışmalarında sonuçları görebilmek, yorumlar yapabilmek açısından etki büyüklüğü oldukça önem taşımaktadır. Bu meta-analiz çalışmasında Hamilton ve arkadaşları (2017) tarafından internet ortamında oluşturulan aRma 1.1.3 meta-analiz altyapısı kullanılarak etki büyüklükleri hesaplanmıştır.

Etki büyüklüklerinin boyutlarının yorumlanabilmesi için çeşitli sınıflamalar mevcuttur. Etki büyüklüğü sınıflandırmalarından en yaygın olarak kullanılan Cohen (1988)'e ait olup şu şekildedir:

0,20 ile 0,50 arası küçük etki

0,50 ile 0,80 arası orta etki

0,80 ve üzeri büyük etki (Basit, 2020).

Bu araştırmada etki büyüklükleri yorumlanırken Cohen (1988) tarafından oluşturulan etki büyüklüğü sınıflandırması dikkate alınarak yorumlarda bulunulmuştur.

BULGULAR

Çalışmaların Genel Özellikleri ile İlgili Bulgular

Bu meta-analiz araştırması kapsamında ilk olarak çalışmaların betimsel özellikleri incelenmiştir. Bu inceleme sonucu elde edilen bulgular şu şekildedir:

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kavram öğretim uygulamaları üzerinde yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları tablo 1'de gösterilmiştir. Tabloda hangi yılda kaç çalışmanın yapıldığı, frekans ve yüzde değerleri detaylı olarak verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaların yıllara göre dağılımı

Çalışmanın Yılı	Çalışmanın Kodu	f	%
2018	T5, T10, T15, T22	4	12,88
2014	T11, T17, M3	3	9,68
2017	T14, T20, T21	3	9,68
2015	T3, T4, M5	3	9,68
2012	T6, T13, T24	3	9,68
2011	T1, T19, T23	3	9,68
2006	T7, T8	2	6,45
2008	T9, M1	2	6,45
2019	T16, T26	2	6,45
2016	T25, M2	2	6,45
2007	T2	1	3,23
2010	T12	1	3,23
2013	M4	1	3,23
2020	T18	1	3,23
Toplam		31	100

Tablo 1 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2018 yılında diğer yıllara göre daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Konu ile ilgili en az çalışma ise yıllık birer çalışma ile 2007, 2010, 2013 ve 2020 yıllarında yapılmıştır. Diğer yıllarda ise genellikle yıllık 2 ya da 3 çalışma yapıldığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi üzerine yapılmış çalışmaların çalışma türlerine göre dağılımları tablo2’de gösterilmiştir. Tabloda çalışmaların makale, yüksek lisans ve doktora tezi türlerine göre dağılımları ile frekans ve yüzde değerleri gösterilmiştir.

Tablo 2. Çalışmaların türüne göre dağılımı

Çalışmanın Türü	Çalışmanın Kodu	f	%
Yüksek Lisans Tezi	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13, T14, T15, T16, T17, T18, T20, T21, T22, T25, T26,	23	74,19
Makale	M1, M2, M3, M4, M5	5	16,13
Doktora Tezi	T19, T23, T24	3	9,68
Toplam		31	100

Tablo 2 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmaların %83,87’sinin tezlerden ve %16,13’ünün ise makale türündeki çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. Tablodan ulaşılan bir diğer bulgu ise tez türündeki çalışmaların içerisinde doktora tezlerinin %9,68’lik bir oranla yüksek lisans tezlerine göre daha az sayıda olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi üzerine yapılan çalışmalarda kullanılan kavram öğretimi uygulamalarının dağılımları tablo 3’te gösterilmiştir. Tabloda kavram öğretim araçlarının dağılımları, frekans ve yüzde değerleri verilmiştir. Tabloda yer alan aktif öğrenme teknikleri, beyin fırtınası, bilgisayar destekli öğretim, çalışma yaprakları ve ünite tasarımı uygulamaları kavram öğretim

uygulamaları arasında yer alamadığı halde çalışmalarda bu uygulamalar da kavram öğretiminde kullanıldığından araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 3. Çalışmaların kavram öğretim uygulamalarına göre dağılımı

Kavram Öğretim Araçları	Çalışmanın Kodu	f	%
Kavram Karikatürleri	T12, T13, T14, T15, T16, T17, T18, M3	8	25,80
Kavram Haritaları	T8, T9, T10, T11, M1, M2	6	19,34
Zihin Haritaları	T24, T25, T26, M4, M5	5	16,12
Kavramsal Değişim Metinleri	T19, T20, T21	3	9,68
Kavram Bulmacaları	T4, T5	2	6,45
Aktif Öğrenme Teknikleri	T1	1	3,23
Beyin Fırtınası	T2	1	3,23
Bilgisayar Destekli Öğretim	T3	1	3,23
Çalışma Yaprakları	T6	1	3,23
Kavram Analizi	T7	1	3,23
TGA	T22	1	3,23
Ünite Tasarımı	T23	1	3,23
Toplam		31	100

Tablo 3 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmaların %25,80'inin kavram karikatürleri, %19,34'ünün kavram haritaları, %16,12'sinin zihin haritaları, %9,68'inin kavramsal değişim metinleri, %6,45'inin kavram bulmacaları olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bunun ile birlikte her biri 3,23'lük yüzdeye sahip olmak üzere aktif öğrenme teknikleri, beyin fırtınası, bilgisayar destekli öğretim, çalışma yaprakları, kavram analizi, tahmin-gözlem-açıkla ve ünite tasarımı türündeki kavram öğretim uygulamalarından oluştuğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi ile ilgili yapılan çalışmaların örneklemelerindeki kişi sayıları, frekans ve yüzde değerleri tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Çalışmaların örneklem sayılarına göre dağılımı

Örneklem Sayısı	Çalışmanın Kodu	f	%
47-62	T2(60), T5(52), T6(57), T8(48), T9(60), T11(60), T13(62), T15(54), T19(61), T20(49), T23(50), M2(49), M4(60)	13	41,94
31-46	T1(42), T4(42), T10(45), T14(40), T21(46), T22(34), T25(44), M1(41), M5(32)	9	29,03
62 ve üzeri	T3(104), T7(90), T12(78), T16(92), T17(108), T18(80), T24(74), T26(87), M3(65)	9	29,03
Toplam		31	100

Tablo 4'te Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmaların örneklem sayısı incelendiğinde, % 41,94'ünün 47 ile 62 kişi, % 29,03'ünün 31 ile 46 kişi arasında ve %

29,03'ünün ise 62 ve daha fazla kişiden oluştuğu görülmektedir. Buradan hareketle çalışmalarda 47 kişi ve daha fazla sayıda kişiden oluşan örneklemin daha fazla tercih edildiği görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılmış olan çalışmaların örneklemelerinin eğitim kademesi düzeylerine göre dağılımları, frekans ve yüzde değerleri tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Çalışmaların örneklemelerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Örneklemin Eğitim Kademesi Düzeyi	Çalışmanın Kodu	f	%
6. Sınıf	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T10, T11, T12, T14, T16, T17, T19, T24, T25, T26, M4	19	61,29
4. Sınıf	T18, T21, T23, M3, M5	5	16,13
5. Sınıf	T9, T13, T22, M1	4	12,90
7. Sınıf	T15, T20, M2	3	9,68
Toplam		31	100

Tablo 5 incelendiğinde, Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmalarda örneklemelerin %61,29'unun 6. sınıf, %16,13'ünün 4. sınıf, % 12,90'unun 5. sınıf ve % 9,68'inin ise 7. sınıf düzeyinden seçildiği görülmektedir. Tablodan hareketle çalışmalarda örneklemin genellikle 6. sınıf düzeyindeki öğrencilerden oluştuğu bilgisine ulaşılmaktadır.

Çalışmaların Meta-Analiz Sonuçları ile İlgili Bulgular

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile yapılan çalışmaların meta-analizi sonucunda ulaşılan etki büyüklüğü değerleri tablo 6'da detaylı olarak verilmiştir. Tablo 6'da ilk sütunda bulunan T kodu tez çalışmalarını, M kodu ise makaleleri ifade etmektedir. Ayrıca örneklemelerdeki kişi sayısı N, ortalama puan M, standart sapma SD, etki büyüklüğü değeri ES ve örneklem varyansı SV ile gösterilmiştir.

Tablo 6. Çalışmaların Etki Büyüklüğü Değerleri

Çalışmanın Kodu	Kavram Öğretim Uygulaması	N1	M1	SD1	N2	M2	SD2	ES	SV
T1	Aktif Öğretim Yöntemleri	20	39,75	20,55	20	82,65	16,86	2,23	0,16
T2	Beyin Fırtınası	33	9,76	3,33	33	36,52	3,41	7,84	0,52
T3	Bilgisayar Destekli Öğretim	54	16,25	8,13	54	28,12	12,06	1,14	0,04
T4	Kavram Bulmacası	21	47,62	15,89	21	56,57	20,05	0,48	0,09

T5	Kavram Bulmacası	26	20,8	6,82	26	39,12	6,8	2,65	0,14
T6	Çalışma Yaprağı	29	5	1,44	29	5,75	1,24	0,55	0,07
T7	Kavram Analizi	48	7,54	3,3	48	15,72	3,52	2,37	0,07
T8	Kavram Haritası	22	51,64	17,23	22	63,64	21,19	0,61	0,09
T9	Kavram Haritası	30	56,17	12,04	30	75,81	14,44	1,45	0,08
T10	Kavram Haritası	23	46,78	22,83	23	66,08	19,1	0,90	0,09
T11	Kavram Haritası	30	51,1	17,81	30	80,27	9,31	2,02	0,10
T12	Kavram Karikatürü	40	17,23	4,7	40	28,73	5,67	2,18	0,08
T13	Kavram Karikatürü	31	13,03	3,07	31	15,29	5,1	0,53	0,06
T14	Kavram Karikatürü	20	142,75	32,35	20	186,7	45,85	1,08	0,11
T15	Kavram Karikatürü	27	51,11	13,55	27	84,51	9,1	2,85	0,14
T16	Kavram Karikatürü	32	10,62	2,77	32	21,43	2,09	4,35	0,21
T17	Kavram Karikatürü	54	28,88	10,21	54	83,14	13,43	4,51	0,13
T18	Kavram Karikatürü	40	62,85	18,84	40	79,8	18,49	0,89	0,05
T19	Kavramsal Değişim Metinleri	31	9,13	3,25	31	15,35	3,11	1,93	0,09
T20	Kavramsal Değişim Metinleri	22	16,63	7,83	22	32,09	13,87	1,34	0,11
T21	Kavramsal Değişim Metinleri	23	10	2,59	23	14,35	2,84	1,57	0,11
T22	Tahmin-Gözlem-Açıkla	18	16,11	2,88	18	20,72	2,42	1,69	0,15
T23	Ünite Tasarımı	25	8,16	3,45	25	20	2,58	3,82	0,22
T24	Zihin Haritası	25	26,56	8,02	25	36,84	11,24	1,03	0,09
T25	Zihin Haritası	23	59,57	16,37	23	78,17	12,02	1,27	0,10
T26	Zihin Haritası	43	13,53	3,87	43	30,44	7,87	2,70	0,08
M1	Kavram Haritası	20	6,55	1,76	20	14,65	3,83	2,66	0,18
M2	Kavram Haritası	24	60,66	16,49	24	78,16	13,95	1,12	0,09
M3	Kavram Karikatürü	34	10,58	1,97	34	19,14	2,51	3,75	0,16
M4	Zihin Haritası	30	10,53	3,7	30	19,87	2,93	2,76	0,13
M5	Zihin Haritası	18	14,56	3,6	18	17,22	3,51	0,73	0,11

Genel Etki Büyüklüğü

2,05

Tablo 6’da kavram öğretimi uygulamaları ile ilgili yapılan çalışmalar Cohen’in etki büyüklüğü sınıflandırması açısından incelendiğinde çalışmaların bireysel etki büyüklüklerinin genel olarak büyük etki düzeyinde olduğu görülmektedir. Özellikle beyin fırtınası uygulamasının etki büyüklüğü değerinin 7,84 olarak tüm uygulamaların bireysel etki büyüklüklerinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte orta düzeyde etki büyüklüğüne sahip çalışmalar da mevcuttur. Ancak ölçüt alınan sınıflandırma açısından, küçük düzeyde etki büyüklüğüne sahip olan yalnızca bir çalışmanın olduğu görülmüştür. Kavram bulmacaları uygulaması üzerine yapılmış olan bu çalışmanın etki büyüklüğü değerinin 0,48 olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi ile ilgili yapılmış olan çalışmalar meta-analiz yöntemi ile incelendiğinde çalışmaların çeşitli etki büyüklüğü değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Çalışmaların bireysel etki büyüklüğü değerlerinin Cohen’in etki büyüklüğü düzeylerine göre sınıflandırması Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Çalışmaların etki düzeylerine göre dağılımı

Etki Düzeyi	Çalışmanın Kodu	f	%
Büyük Etki	T1, T2, T3, T5, T7, T9, T10, T11, T12, T14, T15, T16, T17, T18, T19, T20, T21, T22, T23, T24, T25, T26, M1, M2, M3, M4	26	83,88
Orta Etki	T6, T8, T13, M5	4	12,90
Küçük Etki	T4	1	3,22
	Toplam	31	100

Tablo 7’de etki büyüklüklerinin Cohen’in etki büyüklüğü düzeyi sınıflandırmasına göre dağılımı incelendiğinde, meta-analize dahil edilen çalışmaların %83,88’inin büyük etki düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Çalışmaların %12,90’ının orta etki düzeyinde, yalnızca 1 çalışmanın ise küçük etki düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretim uygulamaları ile ilgili meta-analize dahil edilen çalışmaların genel etki büyüklüğü değeri 2,05 olarak hesaplanmıştır. Bu değer Cohen tarafından oluşturulan etki büyüklüğü sınıflandırması dikkate alındığında büyük etki düzeyi grubuna girmektedir. Buradan, bu derste kullanılan kavram öğretim uygulamalarının kavram öğretimi üzerinde olumlu yönde ve büyük düzeyde etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kavram öğretimi yapılırken kavram öğretimi uygulamaları kullanılması öğretimin kolay, etkili ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Bu araştırmaya dahil edilmiş olan çalışmaların gerek genel özelliklerinden gerekse meta-analiz sonuçlarından hareketle çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan ilk olarak Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımları ele alınmıştır. Çalışmaların yıllara göre dağılımları incelendiğinde bu ders kapsamında kavram öğretimi uygulamaları üzerine yapılmış olan deneysel çalışmaların sayıca az olduğu dikkati çekmektedir. Bu

durumun deneysel çalışmaların çeşitli uygulama süreçlerinin bulunmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü deneysel çalışmaların çeşitli uygulama süreçlerinin olması, uygulama izinleri gerektirmesi ve sonuçların analizleri için farklı ölçme araçlarının kullanılması gibi aşamaları bulunmaktadır. Çalışmaların genel özellikleri ile alakalı olarak incelenen bir diğer nokta ise çalışmaların türüdür. 31 çalışma içerisinde tez çalışmalarının sayısının makale çalışmalarından daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca tezlerin içerisinde doktora tezlerinin sayısının daha az olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Akademik çalışmaların doğası gereği olarak doktora tezlerinde ele alınacak bilimsel konuların daha yenilikçi ve çok yönlü olması beklenmektedir. Sosyal Bilimler dersinde kavram öğretim uygulamalarını konu alan doktora çalışmalarının sayısının artırılmasının konu ile ilgili daha genel sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra meta-analiz yöntemi ile çalışan araştırmacılara da yararlı olacağı düşünülmektedir. Çünkü çalışma sayısının artırılması sayesinde konu ile ilgili daha detaylı incelemelerin yapılabilmesi düşünülmektedir.

Üzerinde durulan bir diğer nokta ise söz konusu derste yapılan kavram öğretim uygulamalarının türüne göre dağılımı olmuştur. Meta-analize dahil edilen çalışmalar bu yönden incelendiğinde kavram karikatürleri, kavram haritaları ve zihin haritaları uygulanarak yapılan deneysel çalışmaların diğer uygulamalara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak bu türdeki uygulamaların temininin, kullanılmasının kolay ve ekonomik olması düşünülebilir. Bu dersin kapsamında diğer kavram öğretim uygulamaları ile ilgili ise daha az deneysel çalışma yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak çalışmalar incelendiğinde ele alınan kavram öğretim uygulamaları hakkında detaylı bilgiler içerdikleri dikkati çekmektedir. Bunun nedeni akademik metinlerin hitap ettiği kişiler büyük ihtimalle benzer mesleklerden olsa da öğrenciler de dahil olabilir (Ekmekçi ve Konaç, 2009).

Çalışmaların örneklem sayıları incelendiğinde yüzdelerin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Örneklem sayıları genel olarak 31-46, 47-62 ile 62 ve üzeri şeklindedir. Ancak çalışmalarda en çok 47-62 arası örneklem kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun çalışmaların güvenilir sonuçlar içermesini sağladığı düşünülmektedir. Örneklem büyüklüğü bakımından elde edilen bulgular Geçit ve Şeyihoğlu (2011) tarafından yapılan içerik analizi çalışmasında belirtilen veriler ile benzerlik göstermektedir. Çalışmaların örneklemelerinin sınıf düzeyleri incelendiğinde daha çok 6. sınıf düzeyindeki öğrencilerin yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak çalışmalarda öğretimi yapılan kavramların genellikle soyut kavramlardan oluşması gösterilebilir. Bu sınıf düzeyindeki bireyler soyut işlemler döneminde bulunmaktadır. Bu dönemde bireyler soyut kavramları anlayabilir ve etkin bir biçimde kullanabilirler (Senemoğlu, 2013).

Meta-analiz sonuçları Cohen'in etki büyüklüğü sınıflandırması açısından değerlendirildiğinde, beyin fırtınası tekniği kullanılarak yapılan çalışmanın 7,84 gibi büyük bir etki düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Kavram öğretiminde yaygın tercih edilen bir kavram öğretim uygulaması olmadığı halde öğrencilere bu teknik kavramların öğretilmesinin yararlı olabileceği söylenebilir. Ancak bu teknik ile

ilgili tek bir çalışmanın olması sebebiyle genelleyici sonuçlara ulaşılamamaktadır. Burada aynı durum aktif öğretim yöntemleri, bilgisayar destekli öğretim, çalışma yaprağı, kavram analizi, tahmin-gözlem-açıkla ve ünite uygulamalarında da geçerlidir. Çünkü kavram öğretiminde kullanılan bu uygulamalardan Sosyal Bilgiler dersi kapsamında yapılmış yalnızca birer çalışmaya ulaşılabilmektedir. Kavram bulmacalarının da Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretiminde kullanılmalarının yararlı olduğu söylenebilir. Ancak bu uygulama türünde de yalnızca iki çalışmaya ulaşılmış olması sebebiyle genelleyici yorumlar yapılamamaktadır. Çünkü meta-analiz çalışmalarında genelleyici yorumlar yapılabilmesi için birçok çalışmanın araştırmaya dahil edilmesi gerekmektedir. Ancak ele alınan bu uygulama türleri ile ilgili yapılmış çalışmaların sayıca az olması genelleyici yorumlar yapmaya imkan tanımamaktadır. Kavramsal değişim metinleri için de aynı şey söylenebilir. Çünkü çalışma kapsamında bu uygulama türünde yalnızca üç çalışma bulunmaktadır. Ancak etki büyüklüğü değerleri yüksek olup Öner Armağan (2011) tarafından yapılan kavramsal değişim metinlerinin başarı üzerindeki etkisini incelediği meta-analiz çalışmasının genel etki büyüklüğü sonucu ile uyumludur. Buradan hareketle Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi sürecinde kavramsal değişim metinlerinin kullanımının öğrencilerin kavramları öğrenmeleri üzerinde yararlı olduğu söylenebilir.

Zihin haritaları, kavram karikatürleri ve kavram haritaları ile ilgili çalışmaların etki büyüklükleri incelendiğinde bu çalışmaların Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi sürecinde kullanılmalarının öğrencilerin kavramları öğrenmelerine olumlu yönde etki ettiği söylenebilir. Bu uygulama türlerindeki çalışmaların sayısının fazla olmasından dolayı daha genel sonuçlara ulaşılabilmektedir. Özellikle kavram haritaları ile ilgili ulaşılan sonuçlar Açıkgöz Akkoç (2019) tarafından kavram haritalarının akademik başarı üzerindeki etkisi incelenen meta-analiz çalışmasının genel etki büyüklüğü sonuçlarıyla uyumludur.

Etki büyüklüğü değerleri etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre sınıflandırıldığında 1 çalışmanın küçük, 4 çalışmanın orta ve 26 çalışmanın büyük etki düzeyinde olduğu görülmektedir. Bütün çalışmalarda etki değeri sonucunun pozitif olması deney, negatif olması kontrol grubundan yana bir etkinin olduğunun göstergesidir (Yorulmaz, 2016). Araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların genel etki büyüklüğü değeri 2,05 olarak hesaplanmıştır. Ulaşılan bu değer büyük etki düzeyinde bir etki değeridir. Tüm bu noktalardan hareketle Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi sürecinde kavram öğretim uygulamalarının kullanılmasının yararlı olduğu görülmektedir. Bu uygulamalar kullanılarak yapılan kavram öğretiminin öğrencilerin kavramları öğrenmesini kolaylaştırdığı ve başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Öneriler

Kavram öğretim uygulamaları arasında olmadığı halde, farklı öğretim yöntem ve teknikleri de kavram öğretiminde kullanılabilir. Örneğin, beyin fırtınası gibi çeşitli yöntem-teknikler bu amaçla kullanılabilir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavram analizi, kavram bulmacaları ve tahmin-gözlem-açıklama uygulamalarını konu alan deneysel çalışmaların sayıları artırılmalıdır.

Öğretmenlerin derslerinde kullanacakları kavram öğretimi uygulaması ile ilgili araştırma yapmalı ve yapılan çalışmalarda yer alan etki büyüklüğü değerini dikkate almalıdırlar.

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında kavram öğretim uygulamaları üzerine daha fazla deneysel çalışma yapılmalıdır.

Kavram öğretimi ve diğer alanlarda yapılacak olan deneysel çalışmalarda etki büyüklüğü değeri hesaplanmalı ve çalışmalarda bu değerler belirtilmelidir.

KAYNAKLAR

Kaynaklar arasında “*” ile belirtilmiş olanlar meta-analize dahil edilen çalışmalardır.

- *Abu, M. (2017). Sosyal Bilgiler dersinde kavram karikatürleri kullanımının öğrencilerin derse yönelik tutum ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.*
- Açıkgöz Akkoç, E. (2019). Kavram haritalarının akademik başarıya etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.*
- *Ada, S. (2020). 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında kavram karikatürü kullanımının ders başarısına etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.*
- *Akarsu, A. H. (2018). Sosyal Bilgiler öğretiminde tahmin et-gözle-açıkla (TGA) uygulamaları. *Yüksek Lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.*
- Akbaş, Y. (2013). Coğrafya ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimi ve kavram yanılırları hakkındaki görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 251,278.*
- *Akbaş, Y., ve Toros, S. (2016). Sosyal Bilgiler öğretiminde interaktif kavram karikatürleri ve kavram haritaları kullanımın akademik başarıya etkisi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 11(9), 53-68.*
- Akgöz, S., Ercan, İ., ve Kan, İ. (2004). Meta-analizi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(2), 107-112.*
- Aksoy Kürü, S. (2021). Meta-analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 42(1), 215-229.*
- *Akyol Gök, Ö. (2014). 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde, ülkemizin kaynakları ünitesinde kavram haritası tekniğinin başarı, tutum ve kalıcılığa etkisinin belirlenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.*
- *Alkan, G. (2010). Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.*
- *Altıntaş, G., ve Altıntaş, S. U. (2008). İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde “kavram haritası” kullanımının öğrenci akademik başarısı üzerindeki etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1), 61-66.*

- *Baba, M. (2012). İlköğretim öğrencilerine vatandaşlık bilinci kazandırmada kavram karikatürü kullanımının etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.*
- *Balcı, S. (2018). Sosyal Bilgiler dersi “Yaşayan Demokrasi” ünitesinde kavram karikatürlerinin kullanımı. *Yüksek Lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.*
- Basit, O. (2020). Türkiye’de yapılan okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alanlarını destekleyici çalışmaların incelenmesi: Bir meta analiz çalışması. *Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Başak, B. (2019). Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin boşaltım konusundaki kavram yanlışlarının belirlenmesi ve giderilmesine kavramsal değişim metinlerinin etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.*
- Bakioğlu, A., ve Göktepe, E. (2018). Bir eğitim politikası belirleme yöntemi: Meta analiz. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 35-54.*
- *Bayık, D. (2016). 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yöntemi destekli zihin haritası tekniğinin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumuna etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.*
- *Bayındır, P. (2006). İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler dersi coğrafya konularında kavram haritalarının öğrenci başarısına etkisi (Erzurum ili Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim Okulu örneği). *Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.*
- Baysal, Y. E. (2020). Farklı öğretim uygulamalarının Fen öğretimi öz yeterlik inançları üzerindeki etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.*
- *Bodur, Ş. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde aktif öğrenme tekniklerinin kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.*
- Bozkurt, B. Ü. (2018). Kavram, kavramsallaştırma yaklaşımları ve kavram öğretimi modelleri: Kuramsal bir derleme ve sözcük öğretimi açısından bir değerlendirme. *Dil Dergisi, 169(2), 5-23.*
- Cevher, T. Y. (2019). Öge gösterim kuramına dayalı kavram öğretiminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersindeki başarılarına etkisi. *Doktora tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.*
- Ceylan, T. (2016). Hayat Bilgisi dersinde senaryo tabanlı öğrenme yöntemi ile kavram öğretiminin öğrencilerin başarı, tutum ve öğrenme kalıcılığına etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.*
- *Dağdelen, O. (2017). İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi İnsanlar ve Yönetim ünitesindeki kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.*
- Ekmekçi, A., ve Konaç, E. (2009). Bilimsel yazımın bazı temel kuralları. *TÜBAV Bilim Dergisi, 2(1), 117-121.*
- *Elvan, Ö. (2012). Sosyal Bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanılmasının kavram yanlışlarını gidermeye etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.*
- Eryılmaz, S. (2009). Web ortamında öge gösterim kuramına göre tasarlanan kavram öğretiminin, öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi. *Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

- *Eşmekaya, F. (2019). Zihin haritası tekniğinin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılmasının akademik başarı ve kalıcılığa etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.*
- Geçit, Y., ve Şeyihoğlu, A. (2011). Türkiye’de bilgisayar destekli Coğrafya öğretimi konusunda yapılan çalışmaların incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi, (23), 327-351.*
- Hamilton, W. K., Aydın, B., ve Mizumoto, A. (2017). MAVIS: Meta Analysis via Shiny. R package version 1.1.3. <https://CRAN.R-project.org/package=MAVIS>
- *Kan, A. Ü. (2012). Sosyal Bilgiler dersinde bireysel ve grupla zihin haritası oluşturma öğrenci başarısına, kalıcılığa ve öğrenmedeki duyuşsal özelliklere etkisi. *Doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.*
- *Karadeniz, O., Tangülü, Z., ve Faiz, M. (2013). Ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde zihin haritalama tekniğinin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına etkisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 131-142.*
- *Kartal, A., ve Turan, İ. (2015). Zihin haritalama tekniğinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci başarısı ve kalıcılığın etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies, 33(1), 443-454.*
- Kavak Sayın, Ö. (2014). İlköğretim 5. sınıf Türkçe derslerinde çoklu zeka kuramı temelinde kavram öğretimi. *Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Kılıçaslan, H. (2021). İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde oyunla kavram öğretimine yönelik bir eylem araştırması. *Yüksek Lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.*
- *Kılıçoğlu, G. (2011). Sosyal Bilgiler derslerinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi. *Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- *Kısa, F. (2007). İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde beyin fırtınası tekniğiyle kavram öğretiminin öğrencilerin akademik başarı düzeylerine etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- *Kızıl, Ö. (2015). Sosyal Bilgiler 6. sınıf “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin kavram bulmacası etkinlikleri yoluyla öğretiminin akademik başarı üzerindeki etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.*
- Koçoğlu, E., ve Aydın, M. (2017). Alan uzmanlarına göre 2017 Sosyal Bilgiler programının 2005 programı çerçevesinde analizi. *International Journal of Social Science Research, 6(1), 60-72.*
- Köksal, M. S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zeka teorisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2), 473-480.*
- *Koroğlu, Y. (2019). Bilgisayar destekli kavram karikatürleri ve kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.*
- Kurt, E. (2018). Altıncı sınıf Türkçe dersi kavram öğretiminde animasyon ve hikaye kullanımının başarıya etkisi. *Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.*
- Mısır, N. (2009). Elektrostatik ve elektrik akımı ünitelerinde TGA yöntemine dayalı olarak geliştirilen etkinliklerin uygulanması ve etkililiğinin incelenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.*

- Öner Armağan, F. (2011). Kavramsal değişim metinlerinin etkililiği: Meta analiz çalışması. *Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Pınar, F. N. (2018). Türkçe öğretiminde kavram haritalarının önemi ve anlama becerilerine ait teorik bilgilerin kavram haritası çeşitleriyle gösterilmesi. *Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.*
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya* (23. Baskı). Yargı Yayınevi.
- Soylu, T. (2019). Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin kavram öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.*
- *Şarlayan, R. (2017). Kavramsal değişim metinlerinin Sosyal Bilgiler dersindeki kavram yanlışlarının giderilmesine etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Kırşehir.*
- Şen, S., ve Akbaş, N. (2016). Çok düzeyli meta-analiz yöntemleri üzerine bir çalışma. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 1-17.
- *Şentürk, M. (2014). Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bulunan karikatürlerin hedef kavramların öğretilmesine ve öğrenci tutumuna etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.*
- *Topcubaşı, T., ve Polat, S. (2014). Sosyal Bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3(2), 48-61.
- *Toros, S. (2015). Sosyal Bilgiler öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.*
- Tuna, F. (2013). Ortaöğretim coğrafya öğretiminde kavram ağı yönteminin öğrencilerin başarısına etkisi ve öğrencilerin yöntem hakkındaki görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 985-996.
- Tural, A. (2011). Sosyal Bilgilerde yapılandırmacı yaklaşımla kavram öğretimine yönelik model geliştirme. *Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- *Ulu Kalın, Ö. (2011). Sosyal Bilgiler 4. sınıf için tasarlanan “İnsanlar ve Yönetim” adlı ünitenin öğrencilerin akademik başarılarına ve kavram algılama düzeylerine etkisi. *Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.*
- *Yesari, B. (2018). Kavram bulmacalarının Sosyal Bilgiler 6. sınıf Demokrasinin Serüveni ünitesindeki öğrenci başarısına etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.*
- *Yılmaz, F. (2018). Sosyal Bilgiler 6. sınıf kitabında “Demokrasinin Serüveni” ünitesinin kavram haritası ve öğretim etkinliği yönünden incelenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.*
- *Yılmaz, H. (2008). İlköğretim birinci kademe 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kavram haritalarının kullanılmasının başarıya olan etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.*
- Yılmaz, K., ve Çiviler, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde yer alan tarih kavramlarının öğretiminde karşılaşılan kavram yanlışları üzerine bir eylem araştırması. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-31.

Yorulmaz, Y. İ. (2016). Öğretmenlerde tükenmişliğin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Bir meta analiz çalışması. *Yüksek Lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.*

*Yükselir, A. (2006). İlköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programında geçen kavramların kazanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi. *Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*

.